

Zrušení anonymních akcií

Kde je problém

Zákon o střetu zájmů má bránit tomu, aby osoba, která rozhoduje o veřejné zakázce, měla přímý zájem na vítězství konkrétní firmy. Tento zákon je ale snadné obejít, když není možné zjistit, jaká fyzická osoba je konečným příjemcem peněz z veřejných zakázek či dotací. Obchodní společnosti s anonymní vlastnickou strukturou, které se účastní soutěží o veřejné zakázky, obchodních veřejných soutěží nebo žádají o poskytnutí dotací, mohou být jednoduchým prostředkem k obcházení zákona. Nelze totiž dohledat, zda osoby rozhodující např. o veřejné zakázce nejsou napojeny na obchodní společnost s anonymní strukturou a nemají proto osobní zájem na přidělení zakázky právě této společnosti.

Právě anonymní akcie „na majitele“ jsou jedním z nejjednodušších nástrojů, jak skutečné příjemce peněz utajit: majitelem akcie je vždy ten, kdo listinu fyzicky drží v ruce, neexistuje jakákoli evidence. Vlastníky akcií na majitele nemohou dohledat ani orgány veřejné moci jako policie či státní zastupitelství při podezření na spáchání trestného činu.

Zrušení – respektive zaevidování – anonymních akcií je proto prvním důležitým krokem k tomu, aby bylo možné dohledat skutečné příjemce veřejných peněz.

Návrh zákona, který přijal Parlament ČR a který Rekonstrukce státu podporuje, ukládá českým obchodním společnostem povinnost zaknihovat nebo imobilizovat listinné akcie na majitele, jinak se k 1. 1. 2014 změní na listinné akcie na jméno. Orgány činné v trestní řízení tak budou moci dohledat koncové vlastníky českých akciových společností.

Znamé kauzy

Uzavíráním smluv s anonymními akciovými společnostmi má zkušenosti především pražský dopravní podnik. V souvislosti s Opencard pražský magistrát přidělil několik veřejných zakázek společností s anonymní vlastnickou strukturou včetně společnosti Haguess, která měla velmi blízko k lidem navázaným na Dopravní podnik hl. m. Praha.¹

Při prodeji stanice metra Kačerov, který byl minimálně podezřelý, se stala vítězem veřejné obchodní soutěže společnost CRESCON ALFA, s.r.o. – v současnosti CRESCON Property Management, s.r.o., jejímž jediným společníkem je společnost CRESCON a.s. s listinnými akciemi na majitele.²

Anonymní vlastnictví společností je spojeno v korupčním klimatem a praním špinavých peněz. Neznámá majetková struktura je např. u společností Moravia Energo, která stála za zázračným zbohatnutím Stanislava Grosse nebo firma bývalého ministra dopravy Aleše Řebíčka Viamont, která po jeho nástupu do funkce výrazně znásobila příjmy z veřejných stavebních zakázek.

Data k struktuře českých akciových společností

Podle analýzy vlastnických struktur akciových společností má dle agentury ČEKIA více než polovina společností akcie na majitele a skuteční vlastníci tak zůstávají v anonymitě³.

¹ Více na: <http://aktualne.centrum.cz/domaci/kauzy/clanek.phtml?id=655230>

² Více na: <http://www.bezkorupce.cz/dopravni-podnik-praha/prodej-metra-kacerov/>

³ Více na: <http://www.ipoint.cz/zpravy/1126493511-cekia-vice-nez-polovina-akciovych-spolecnosti-v-cr-matajajeneho-vlastnika/>

Srovnání struktury českých akciových společností podle podoby a formy vydaných akcií – prosinec 2010 – prosinec 2012

		Počet prosinec 2012	Podíl na celku prosinec 2012	Počet listopad 2011	Podíl na celku listopad 2011	Počet prosinec 2010	Podíl na celku prosinec 2010
Firmy, které mají akcie na jméno	zaknihované	247	2,30%	242	2,45%	285	2,91%
	listinné	10 459	97,47%	9 591	97,28%	9 490	96,83%
	zaknihované a listinné	24	0,22%	26	0,26%	26	0,27%
	celkem	10 730	42,78%	9 859	40,03%	9 801	40,89%
Firmy, které mají akcie na majitele (doručitele)	zaknihované	362	2,62%	304	2,34%	410	3,25%
	listinné	13 411	97,24%	12 689	97,53%	12 188	96,59%
	zaknihované a listinné	19	0,14%	17	0,13%	20	0,16%
	celkem	13 792	54,99%	13 010	52,82%	12 618	52,64%
Firmy, které mají akcie na jméno a současně na majitele (doručitele)	zaknihované	37	10,69%	28	9,15%	49	14,41%
	listinné	281	81,21%	255	83,33%	263	77,35%
	zaknihované a listinné	28	8,09%	23	7,52%	28	8,24%
	celkem	346	1,38%	306	1,24%	340	1,42%
Neurčeno	celkem	213	0,85%	1 457	5,92%	1 211	5,05%
Celkem a.s.		25 081	100,00%	24 632	100,00%	23 970	100,00%

Zdroj: ČEKIA (databáze MagnusWeb) a vlastní výpočty agentury ČEKIA

Legislativa a historie úprav Restu

Naposledy Nečasova vláda předložila návrh zákona o některých opatřeních ke zvýšení transparentnosti akciových společností⁴. Návrh neruší akcie na majitele bezpodmínečně. Vlastníci mohou takové akcie dle svého výběru zaknihovat nebo imobilizovat u libovolné banky. Pokud tak neučiní do začátku roku 2014, ze zákona se změní na akcie na jméno. Orgány činné v trestním řízení tak v případě přijetí návrhu budou moci dohledat koncové vlastníky.

Vládní návrh nakonec navzdory projednávanému pozměňovacímu návrhu ze strany Pavla Suchánka z ODS, který šel proti smyslu celé úpravy, prošel Poslaneckou sněmovnou v poměrně kvalitní podobě s velkou podporou. Senát pak ovšem vrátil návrh zákona s pozměňovacím návrhem Poslanecké sněmovně. Ten navrhuje povinnost akciových společností, které se účastní veřejných zakázek nebo žádají o podporu obnovitelných zdrojů energie, mít pouze zaknihované akcie, v případě zahraničních společností podat čestné prohlášení, které osoby jsou vlastníky akcií. Rekonstrukce státu podporovala původní znění návrhu. Souhlasila i se senátní verzí, ovšem upozornila na možný nesoulad s evropským právem (směrnice 2004/18/ES). Zákon byl schválen ve znění vládního návrhu a byl vyhlášen ve Sbírce zákonů.

Odkazy na související analýzy a dokumenty

- [Čtvrtina politiků a veřejných činitelů porušuje zákon o střetu zájmů](#) (Oživení)
- [Kde se ztrácejí miliardy](#) (Ekologický právní servis)
- [Ziskovost firem s listinnými akciemi na majitele ve veřejných zakázkách](#) (zIndex)
- [Polovina akciových společností v ČR má utajeného vlastníka](#) (ČEKIA)

⁴ <http://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?o=6&T=715>

Doporučení Rekonstrukce státu

Rekonstrukce státu podporuje návrh zákona o některých opatřeních ke zvýšení transparentnosti akciových společností (sněmovní tisk č. 715).

Více informací na: <http://www.rekonstrukcestatu.cz/cs/zruseni-anonymnich-akcii>.

FAQ - Zrušení anonymních akcií

1. Odstraní nový zákon skutečně zcela společnosti s nedohledatelnými majiteli?

Zákon by měl z velké míry usnadnit dohledatelnost majitelů českých obchodních společností, což přináší větší transparentnost do vlastnických struktur řady společností. Požadavek změnit akcie na majitele na akcie na jméno přiměje mnohé k zaknihování či imobilizaci svých akcií, což je významným krokem k dohledání skutečných vlastníků. Jelikož se jedná o dílčí řešení, nemůže očekávat odstranění problému anonymních vlastnických struktur, protože stále existuje možnost, že českou obchodní společnost může ovládat zahraniční společnost, která vlastní akcie na majitele. V tomto případě jsou majitelé stále nedohledatelní. Přesto se jedná o důležitý posun k odstranění anonymity vlastnických struktur českých obchodních společností, protože tato změna výrazně prodraží případné snahy o udržení anonymity.

2. Jaké jsou zkušenosti ze zahraničí s obdobnými opatřeními?

V rámci OSN vznikla Úmluva OSN proti korupci, která mimo jiné považuje za významný nástroj boje proti korupci zavedení standardů pro dohledání vlastníků cenných papírů. Ze zemí EU zbývá pouze ČR a Německo, které tuto úmluvu neratifikovaly. Bylo by jistě vhodným krokem tak učinit co nejdříve. Spolu s tím by k transparentnosti přispělo, kdyby bylo zakázáno uschovávat cenné papíry v zemích, které nejsou touto úmluvou zavázány.

Mezinárodním trendem je rušení nebo přísnější regulace listinných akcií na majitele. Ve světě sice stále existují, ale bez jakékoliv regulace nebo možnosti dohledat vlastníky se setkáváme čím dál méně, především v tzv. daňových rájích. Například ve Francii jsou listinné akcie zcela zakázány a státní orgány mají možnost dohledat vlastníky akcií podle právních předpisů bránících praní špinavých peněz.

3. Jakým způsobem bude fungovat transparentnost vlastnických struktur při změně akcií na majitele na akcie zaknihování či imobilizované. Široká veřejnost se stejně nedostane k možnosti zjistit, kdo je jejich vlastníkem?

Nový zákon přináší možnost dohledat koncové vlastníky akciových společností pro orgány činné v trestním řízení, kteréžto jako nezávislé orgány mají za povinnost konat ve veřejném zájmu. Je otázkou, jak s touto nově získanou možností konkrétní orgány naloží, ale fakt, že tuto pravomoc získají orgány činné v trestním řízení, je velkým průlomem v dané problematice.

4. Proč nepřišla společně s tímto zákonem i změna zákona o střetu zájmů nebo zpřísnění výběru partnerů veřejných zadavatelů, které by logicky měly navazovat?

Problematika vlastnictví těchto typů akcií i jiných obchodních podílů ve společnostech veřejnými funkcionáři je jedním z dalších témat, jimiž se Rekonstrukce státu zabývá. Samozřejmě naše

doporučení obsahovalo i návrh na změny a doplnění práve v zákoně o střetu zájmů tak, aby funkcionáři byli povinni zveřejnit své obchodní podíly. Pro větší shodu mezi zákonodárci je vhodnější načíst podobná témata samostatně. Tento návrh je teprve v prvotní fázi legislativního procesu.

5. Jak se daný zákon dotkne povinnosti zveřejňovat ve veřejném seznamu účetní závěrku společností (i s anonymním majitelem), která často nebyla doposud naplňována?

Více jak polovina anonymních společností neplní povinnost zveřejňovat své hospodářské výsledky, což je v českém právním prostředí bohužel dlouhodobá praxe. Nový zákon se touto problematikou nezabývá vzhledem k tomu, že tento problém by dle jiných právních norem měl být sankcionován již v současnosti a to rovnou několika orgány. Doposud se tak neděje a to nikoliv kvůli chybějící právní úpravě, ale spíše kvůli jejímu nedůslednému dodržování.

6. Jak bude postížen akcionář, který dle nového zákona neuvede údaje potřebné pro změnu formy akcií?

V zákoně je přímo uvedeno v §2 odst. 1, že akcionář, který tak neučiní včas, nebude oprávněn vykonávat práva spojená s akciemi, ohledně nichž bude v prodlení. Dále navazuje sankce v §4, kdy takový akcionář nebude mít právo na dividendu k akciím, s nimiž je v prodlení, neboť mu takové právo vůbec nevznikne.